

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Nieminen, Kalle; Välijärvi, Satu; Kontio, Harri

Julkaisun nimi: Ilmastoteot ja niiden vaikuttavuus maaseudun kehittämisessä

Julkaisuvuosi: 2021

Versio: Kustantajan versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Nieminen, K., Välijärvi, S. & Kontio, H. (2021). Ilmastoteot ja niiden vaikuttavuus maaseudun kehittämisessä. Oulun ammattikorkeakoulun tekniikan ja luonnonvara-alan lehti: Oamk_telulainen, 2(1), 23-24.

https://issuu.com/telu_oamk/docs/luova

Ilmastoteot ja niiden vaikuttavuus maaseudun kehittämisessä

Maaseudun kehittämishankkeissa tehdään ilmastotyötä hyvin erilaisista näkökulmista ja lähtökohdista käsin. On tärkeää pystyä osoittamaan erityyppisten ilmastotekojen merkitys. Tämä kannustaisi uusiakin toimijoita mukaan yhteiseen työhön ilmastonuutoksen hillitsemiseksi ja sen vaikutuksiin sopeutumiseksi.

Ympäristö ja ilmastomuutos on ollut yksi painopistealue ja läpileikkaava teema EU:n maaseuturahastosta rahoitettavassa maaseudun kehittämistä ohjaavassa Manner-Suomen maaseudun kehittä-misohjelmassa 2014–2020 ja vastaavasti Pohjois-Pohjanmaan alueellisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa. Ilmastonäkökulmassa ovat korostuneet maatalouden, metsätalouden ja muun yritystoiminnan keinot parantavaa ympäristön tilaa ja vähentää ilmastomuutoksen vaikutuksia. Lisäksi tavoitteena on ollut muun muassa edistää energiansäästöä, energiatehokkuutta, hajautettua energiantuotantoa ja sivuvirtojen hyödyntämistä sekä ihmisten ymmärrystä ympäristön tilasta ja siitä huolehtimisesta. [1.]

Monipuolisia hankkeita ilmaston hyväksi

Millaista ilmastotyötä kehittämishankkeissa on käytännössä tehty? Perustiedot kuluvalle ohjelmakaudella rahoitetuista hankkeista löytyvät Ruokavi-raston hankerekisteristä. Hakusanalla ”ilmasto” siitä löytyy 12 Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuk-sen rahoittamaa hanketta. Niissä toteuttajina on isompia kehittäjäorganisaatioita, kuten Oamk, LUKE, ProAgria, Metsäkeskus, Oulun yliopisto ja Naturpolis. [2.]

Hankkeiden aiheet vaihtelevat viljelysmaiden kehittämisestä ja turvetuotannon vaihtoehtojen kehittämisestä metsiin perustuvan matkailun hiilipäästöjen kompensointiin. Suurelle yleisölle tutuin lie-nee lin Micropoliksen IlmastoAreena. Kaksipäiväinen festari ja ympärivuotinen keskusteluareena tarjoavat kaikille kiinnostuneille tietoa ja tilaisuuden keskustella ilmastoasioista ja ongelmien ratkai-suista, erityisesti maaseudun näkökulmasta. [2, 3.]

Paikallisten Leader-ryhmien rahoittamia hankkeita ei hankerekisteristä ilmasto-hakusanalla juuri löydä, lukuun ottamatta muutamia kehitysyhtiöiden toteuttamia paikallisia ilmastohankkeita. Kun hakusanaksi laittaa esimerkiksi energiatehokkuuden tai biotalouden, päästään yhteistuloksena suurempaan hankemäärään. Leader-rahoituksella onkin toteutettu useita pienimuotoisia hankkeita erilaisissa ilmastoon liittyvissä teemoissa. [2.]

Paikallisia ilmastotekoja

Leader-hankkeet perustuvat paikallisyhteisön omiin tarpeisiin, ja tyypillisiä ovat kylä-, nuoriso- ja luontoreittihankkeet. Hankerekisteristä voi huomata, että ympäristö- ja ilmastoaiheisiin liittyvien Leader-hankkeiden määrä ja volyymi ovat kasvaneet ohjelmakauden loppua kohti tultaessa [2].

Ohjelmakaudella 2014–2020 Leader-rahoitteiset ilmastohankkeet voi karkeasti jaotella seuraavasti:

- 1 kylätalojen ja muiden yhteisten rakennusten lämmitysjärjestelmän saneeraus öljylämmityksestä ympäristöystävällisemmäksi, pääasiassa maalämmöksi
- 2 biotalouden aihepiiriin liittyvät hankkeet ja selvitykset
- 3 vesistöjen kunnostushankkeet [2].

Useissa hankkeissa on myös lähdetty liikkeelle luonnon ja ympäristön perusasioista lasten ja nuorten kanssa. Näissä hankkeissa luodaan pohjaa ympäristömyönteiselle ajattelulle ja toiminnalle vahvistamalla lasten ja nuorten luontosuhdetta. Esimerkiksi Muhoksen 4H-yhdistyksen Luonnosta käsin -hanke järjesti lapsille ja nuorille toimintaa, jossa nivottiin yhteen lähiruoka, kierrätys, luonnosta ja eläimistä saatava hyvinvointi sekä omien kulutustottumusten pohdinta. [2.]

Luonnosta käsin -hankkeessa vahvistettiin luontosuhdetta huolehtimalla eläinten hyvinvoinnista. (Kontio 2016)

Ekologisesti kestävä kehitys, ilmastomuutos, vähähiilisyys ja uusiutuva energia ovat teemoina Leader-ryhmien strategioissa. Tarkkoja

vaatimuksia Leaderien ilmastotyölle ei ole ylempää asetettu, mutta aihe keskusteluttaa Leader-toimijoita ja sidosryhmiä: millaisia ilmastotekoja paikallisella rahoituksella voi tehdä, millaisia tavoitteita asettaa ja miten vaikutuksia arvioida?

Erialaisten ilmastotekojen vaikutus esiin

Globaalina, koko ihmiskuntaa koskettavana ilmiönä ilmastomuutos ja sen ratkaisemiseksi tehtävä työ tuo hyvin esiin haasteita, joita liittyy maaseudun kehittämisen vaikuttavuuden arviointiin. Kyläyhdistyksen energialähteen muuttaminen ilmastoystävällisemmäksi hankkeella on ilmastoteko. Mutta miten hankkeen vaikutus todennettaisiin, jos se olisi pystyttävä joillakin mittareilla ja indikaattoreilla tekemään?

Vaikuttavuus esiin -hankkeessa haetaan tapoja arvioida ja osoittaa hankkeiden vaikutuksia ja maaseudun kehittämisen vaikuttavuutta aluetasolla. Lähtökohtana on, että eri mittakaavojen teot ja hankkeet saavat merkityksensä osana kaikkien yhdessä tekemän työn kokonaisuutta. Yksi mahdollisuus on siirtyä painopisteistä ja läpileikkävistä teemoista konkreettisempiin muutostavoitteisiin. Pohjois-Pohjanmaalla maaseudun kehittämishankkeilla tehtävälle ilmastotyölle voidaan sopia yhteinen mitattava vaikuttavuustavoite ja lisäksi konkreettisia muutospolkuja ja alatavoitteita, joilla päästään kohti isoa tavoitetta. Joku poluista voi liittyä energiatehokkuuteen, toinen vähähiilisyteen, kolmas tiedon lisäämiseen ja niin edelleen. [4.]

Kun polkuja määrittelee monipuolinen toimijajoukko, löydetään erityyppisiä muutospolkuja ja -tavoitteita, joista niin pienet paikalliset kuin isot alueelliset ja valtakunnalliset toimijat löytävät vahvuksiinsa ja volyyymiinsa sopivat tavoitteet. Näihin muutostavoitteisiin hanketoimijat voivat kiinnittää hankkeittensa toimenpiteet ja niiden tavoitteet mittareineen. Kun rahoittajat saavat hankkeista yhteisiin muutostavoitteisiin kytkettyä tietoa, heidän on entistä helpompi osoittaa hankkeiden yhteisvaikutuksia ja pidemmän aikavälin vaikuttavuutta alueella. [4.]

Asenne ratkaisee

Useissa hankkeissa lähtökohtana on ollut paikallisten toimijoiden ja yrittäjien tavoittelemat

taloudelliset hyödyt hankkeiden kautta. Hankekuvauksissa näkee kuitenkin muutosta ajattelutavassa. Taloudelliset hyödyt ovat alkaneet tulla ikään kuin lisänä sen työn päälle, joka halutaan tehdä ympäristön ja ilmaston hyväksi. [2.]

Pienetkin muutokset toiminnassa, ajattelutavassa ja asenteissa ratkaisevat paljon. Kyllä on totuttu toimimaan omaehtoisesti ja tekemään talkoita ja muita ponnisteluja tärkeiksi koettujen asioiden eteen [5]. Etenkin Leader-rahoitteinen hanketoiminta on tuonut toimeliaisuutta kylille ja luonut lisää uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin [6]. Samalla asenteella uskalletaan tarttua myös ilmastotyöhön. Monissa ympäristöhankkeissa paikalliset tulokset ovat nopeasti kaikkien nähtävillä, mikä lisää motivaatiota uusienkin hankkeiden toteuttamiseen.

Myönteistä asennetta ja motivaatiota kaikenkokoisiin ilmastotekoihin voi rohkaista kehittämällä uusia tapoja tuoda esiin eri mittakaavan toimijoiden ja hankkeiden merkityksen ja monipuolisen kumppanuuden yhteisvaikutukset.

Lähteet

- 1 Pohjois-pohjanmaan alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020. <https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/98454/Pohjois-Pohjanmaan+alueellinen+maaseudun+kehitt%C3%A4missuunnitelma+2014-2020+p%C3%A4ivitys+huhti2014/cbe4374a-1222-4626-a126-904e4551429f> Viitattu 15.3.2021
- 2 Ruokavirasto, Hankerekisteri. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020 rahoitetut kehittämissuunnitelmat sekä yritystuet. https://tietopalvelu.ruokavirasto.fi/QvAJAZfc/opendoc.htm?document=Published/raportointi.qvw&Sheet=SH_HR_FI&anonymous=true Viitattu 15.3.2021.
- 3 Iin IlmastoAreena, <https://www.ilmastoareena.fi/> Viitattu 15.3.2021
- 4 Ks. Tykkyläinen, S. 2020 Vaikuttavuus esiin - Vaikuttavuusajattelu maaseudun kehittämisessä https://www.oamk.fi/images/Hankkeet/Vaikuttavuus/Vaikuttavuus_esiin_1_3_1220.pdf
- 5 Nieminen, K., Välijärvi, S. & Virkkula, O. 2020. Kylien kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla nousee paikallisuudesta. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisu. ePooki 96. <http://www.oamk.fi/epooki/2020/kylien-kehittamisen-pohjois-pohjanmaalla-nousee-paikallisuudesta/> Viitattu 11.3.2021.
- 6 Hyyryläinen, T. 2000. Kylätoiminnan perinne sosiaalisena pääomana. Teoksessa T. Hyyryläinen & P. Rannikko (toim.) Eurooppalaistuva maaseutupolitiikka. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino, 109–11